

Senatul militar român central al ofițerilor și soldaților din Viena (31 octombrie – 27 noiembrie 1918)*

Mircea-Gheorghe ABRUDAN

Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie și Filosofie
 ”Babeș-Bolyai” University of Cluj-Napoca, Faculty of History and Philosophy
 Personal e-mail: mirceapadre@yahoo.com

The Military Central Senate of the Romanian Officers and Soldiers in Vienna (October 31st - November 27th 1918)

The present article reviews *Senatul militar român central al ofițerilor și soldaților din Viena (31 octombrie – 27 noiembrie 1918)* / *The Military Central Senate of the Romanian Officers and Soldiers in Vienna (October 31st - November 27th 1918)*, the study edited with an introduction by Mihai-Octavian Groza (Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2015). The reviewer proves favourable to the main ideas of the study, e.g. that the return via train of the Romanian officers and soldiers in Vienna after the end of World War I took place more effectively due to the existence and activity of this military organism.

Keywords: modern history, World War I, Romanian officers and soldiers in Vienna, return of Romanian troops at the end of the war

Împlinirea unui secol de la izbucnirea Primului Război Mondial a generat începând cu anul 2012 o serie de apariții editoriale în întregul spațiu european, care abordează tematica conflagrației din unghiuri și perspective diverse, proiectând asupra statelor, actorilor principali și secundari, a câmpului de bătaie și a spatelui frontului, a desfășurării și urmărilor Marelui Război asupra societății, dimensiuni interpretative novatoare.

În urma unor peregrinări academice prin vechea capitală a Habsburgilor am putut să constat cu surprindere că istoriografia română, în ciuda unui corpus documentar bogat editat în decursul vremii, dedicat ce-i drept cu precădere Marii Uniri, nu Marelui Război, este departe de a se putea compara cu modul în care se discută, dezbate și se scrie istoria Primului Război Mondial în spațiul istoriografic germanofon și anglofon. Astfel, în timp ce noi nu ne cunoaștem decât lacunar încă sursele primare din perioada anilor 1914-1915, istoriografia din Europa Occidentală și Centrală discută perioada conflagrației din unghiuri de vedere multiple, pluri- și

transdisciplinare, tratând subiectul din perspectivă politică, diplomatică, militară, culturală, socială, artistică, sexuală, antropologică, medicală, demografică și chiar cinematografică, atât la nivel european, dar mai ales la nivel regional și local.

Așadar, orice lucrare nouă care abordează fie perioada Primului Război Mondial în ansamblu, fie un anumit aspect sau o etapă anume a acestuia legată de spațiul românesc și de români este deopotrivă binevenită, salutară și necesară. O asemenea contribuție este și volumul de față, realizat în mod competent și profesionist de tânărul istoric sebeșean Mihai-Octavian Groza, proaspăt absolvent de masterat al Facultății de Istorie și Filosofie din cadrul Universității Babeș-Bolyai, care nu este la prima sa realizare de acest fel, pentru că a publicat în aceeași manieră critică în anul 2012 un volum ce strânge între copertile sale documentele generate de Consiliul Național Român din Alba Iulia¹. Prin volumul amintit, dar și prin numeroasele studii publicate în anii din urmă în diferite periodice științifice sau volume colective de studii, autorul s-a afirmat deja ca unul din

specialiștii fenomenului formării consiliilor și gărzilor naționale românești, a activității acestora din toamna anului 1918 – iarna anului 1919, precum și a recuperării și restituirii memorialisticii Marelui Război.

Cu toate că unora, care citează mai mult decât citesc și nici nu știu ce înseamnă un șantier arhivistic, însă își arogă titlul de istoric, li s-ar putea părea desuetă sau depășită, de bună seamă învechită, reușita editorială de față este una mai mult decât binevenită, deoarece readuce la lumină, în mod competent, activitatea Senatului Militar Român Central al Ofițerilor și Soldaților Români din Viena din perioada 31 octombrie – 27 noiembrie 1918, accesibilizând mediului istoriografic românesc, în chip unitar, atât documentele primare emise de Senat (protocoalele de constituire și dizolvare, procesele verbale ale ședințelor), cât și o serie de surse memorialistice referitoare la activitatea acestuia, completate cu șapte numere ale ziarului „Timpul Nou”, identificat în colecțiile de presă ale Bibliotecii Naționale a Austriei.

Constatarea de la care a plecat proiectul editorial al lui Mihai Groza, anume penuria studiilor dedicate acestui organism național românesc de la Viena, justifică întru totul menirea cărții: cunoașterea activității Senatului Militar Român Central al Ofițerilor și Soldaților Români din Viena pe baza surselor arhivistice, a textelor memorialistice, publicistice și istoriografice, extrase din Arhiva Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia, Arhiva Bibliotecii Mitropoliei Ardealului de la Sibiu, Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Alba, din 4 memorii ale participanților și șapte numere ale „Timpului Nou”. Chiar dacă documentele 2-13, anume protocoalele celor nouă ședințe ale Senatului, precedate de cea constitutivă, respectiv încheiate de cea generală care anunța dizolvarea organismului, au fost deja publicate în anul 1988 de mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului în „Calendar de inimă românească”, iar trei din cele patru surse memorialistice se găsesc răsfrirate în presa și istoriografia românească mai veche, meritul indubitabil al lui Mihai-Octavian Groza este de a le fi cules, transcris, ordonat cronologic, dar mai ales editat critic conform tuturor standardelor academice, constatare întâlnită din nefericire tot mai rar astăzi, când graba și dorința rapidă de afirmare estompează și dăunează grav calității producției istoriografice.

Dintre toate acestea deosebit de captivant este textul memorialistic inedit al căpitanului Traian Popa, președintele comitetului revoluționar, de altfel cel mai amplu document al volumului, care cu toate că se încheie brusc realizează o prezentare a situației și atmosferei din Viena sfârșitului de an 1918, descriind starea cetățenilor, organizarea națiunilor, tensiunea tot mai agitată a spiritelor vechii capitale în fraze precum: „Socialiștii intrară primii în acțiune. Națiunile începură să se organizeze independent, porțile pușcărilor fură sfărâmate, hienele intrară în activitate, împușcăturile,

spargerile, omorurile și răzburările erau lucruri firești. Toată lumea se considera liberă, nu mai era stăpânire, legi și autoritate. Revoluția izbucnise. Examinând situația dată, domnul Maniu găsește imperios organizarea și intrarea imediată în acțiune a noastră, a românilor, pentru afirmarea libertății și independenței națiunii” (p.78).

Un rezumat ilustrativ al celor petrecute în lunile octombrie-noiembrie 1918 în Viena oferă și avocatul Elie Bufnea, cel ce rememora: „În capitala Austriei izbucnise revoluția. Suburbiile și chiar centrul orașului erau prădate de răzvrățiți. Singurele trupe disciplinate erau detașamentele românești organizate în marele lagăr din Wiener Neustadt, amenajat cu acordul guvernului, ca punct de concentrare românesc. Pentru asigurarea ordinii s-a apreciat că o insurecție românească la Viena era necesară. [...] Într-o măsură oarecare, în înțelegere cu guvernul austriac, trupele românești au preluat paza capitalei imperiului, guvernul urmând să le asigure aprovizionarea. Viena era ocupată de români. Drapelul lor flutura pe numeroase instituții publice. Pe străzile faimosului oraș răsună zilnic imnul revoluției «Deșteaptă-te române»” (p.29-30).

Volumul se deschide cu un „Cuvânt înainte” al profesorului clujean Nicolae Bocșan, care salută „scoaterea din uitare a acestui organism național român”, subliniind, de asemenea, că în acest moment „pentru prima oară cititorul are în față o imagine globală și în detalii a unei instituții importante din toamna anului 1918, ce completează tabloul general al consiliilor și gărzilor naționale din teritoriile românești ale fostei monarhii austro-ungare” (p.8). În studiul introductiv, intitulat „Aspecte privind activitatea senatului militar român central al ofițerilor și soldaților din Viena (31 octombrie – 27 noiembrie 1918)”, autorul descrie contextul organizării senatului și activitatea acestuia, subliniind rolul principal al lui Iuliu Maniu în constituirea organismului în calitate de reprezentant al afacerilor externe și militare al Partidului Național Român. Senatul român de la Viena s-a constituit în 31 octombrie 1918, comitetul executiv fiind compus din 11 membri, țelul organismului fiind de a organiza soldații și ofițerii români din părțile apusene ale Monarhiei danubiene „pentru a sta neclintiți în serviciul cauzei sfinte a națiunii române”, cum se specifica într-un apel al comitetului executiv, ceea ce însemna de fapt gestionarea și organizarea eficientă a regrupării și repatrierii zecilor de mii de soldați și ofițeri români aflați la sfârșitul războiului în Viena, pe fronturile italian și francez, respectiv în lagărele de prizonieri din Italia și Prusia Orientală.

Din punct de vedere politic-organizatoric, Senatul s-a subordonat Consiliului Național Român Central cu sediul la Arad, fiind recunoscut de către guvernul revoluționar vienez ca organism național reprezentativ cu condiția, apoi sarcina sprijinirii noilor autorități în

vederea menținerii ordinii publice.

Ultima adunare a Senatului a avut loc pe 27 noiembrie 1918, când s-a evaluat activitatea organismului și s-a anunțat planificarea desfășurării Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, față de care generalul Boeriu declara că își manifestă aderența necondiționată. Totodată, Iuliu Maniu saluta activitatea membrilor comitetului executiv, îndemna soldătimea să se pună în slujba Consiliului Național Român Central și propunea dizolvarea senatului.

Parcursul volumului ne demonstrează că datorită acestui organism românesc vienez, revenirea soldaților români de pe fronturile de vest în Transilvania și Banat s-a făcut în mod organizat, cu trenuri speciale prin Croația și Serbia, traversarea Ungariei fiind dificilă, majoritatea militarilor ajungând în Transilvania în preajma Marii Adunări Naționale albauliene. Totodată, urmând poveștelor și apelurilor Senatului, majoritatea soldaților și ofițerilor români s-au înrolat în gărzile naționale și în armata română din Transilvania punându-se în slujba mișcării naționale românești și a idealului ei suprem din decembrie 1918.

Desigur, din paginile volumului lui Mihai Groza, se poate lesne observa că reușita aceasta se datorează în mare parte oficiosului Senatului „Timpul Nou. Foaia soldaților români”, gazetă propagandistică al cărei redactor-șef a fost Filimon Taniac. Ziarul a apărut în 9 numere între 8 și 25 noiembrie 1918 la Viena în tipografia statului fiind distribuit gratuit „între poporenii” și expediat în plicuri poștale ca recomandate în Transilvania, apoi legațiilor românești din Occident, comandamentelor legiunilor române din Praga, de lângă Roma și tuturor posturilor ofițerești dintre Ljubliana și Varșovia. A fost publicat săptămânal, acumulând 9 numere în total, șapte fiind reproduse în volumul de față la documentele 22-27. Oficiosul a fost gândit pentru a informa corect soldătimea și ofițerimea română din teritoriile apusene ale monarhiei dualiste despre evenimentele politice și militare, având un vădit caracter antipropagandistic maghiar. Marele proiect politic al „Timpului Nou” a fost autodeterminarea, libertatea, independența și, în fine, unirea tuturor românilor din Austro-Ungaria cu Regatul României „pe bază națională și democratică” (p.124). Cuprinsul foii a fost unul variat, reproducând petiții, proclamații ale Consiliului Național Român, ale Senatului Ofițerilor, o rubrică despre evenimentele politice, alta dedicată știrilor mărunte, extraselor din protocoalele și procesele verbale ale Senatului precum și o foia literară cu două secțiuni, poezie și literatură, semnate și de nume mari ale culturii române din secolul XX precum Alexandru Vlahuță și Mihail Sadoveanu.

În sfârșit, nu pot să nu amintesc faptul că Mihai-Octavian Groza a întâmpinat două probleme majore în cursul travaliului editorial: 1) blocarea accesului studierii și valorificării acestui patrimoniu documentar chiar de către una din instituțiile principale ce le deține în

custodie și ar trebui să le pună la dispoziția cercetătorilor, anume Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia; și 2) finanțarea, pe care tânărul autor a realizat-o din buzunarul propriu, efort pentru care consider că merită cu prisosință aprecierile și laudele cititorilor.

În final, trebuie să remarc încă o dată că volumul pe care îl avem în față devine un instrument de lucru indispensabil, bine gândit, realizat conform celor mai înalte standarde academice și frumos editat de către Editura Argonaut din Cluj-Napoca, care permite astfel celor interesați de istoria Marelui Război și a Marii Uniri elaborarea unor cercetări noi, devenind astfel o contribuție esențială și necesară pentru istoriografia românească a Primului Război Mondial, a activității Consiliului Național Român și a constituirii României Mari, al cărei centenar îl vom sărbători în anul 2018.

Notă:

1. *Documente privind activitatea consiliului național român din Alba-Iulia*. Ediție, studiu introductiv și note de Mihai-Octavian Groza, Sebeș, Editura Emma Books, 2012.

**Senatul militar român central al ofițerilor și soldaților din Viena (31 octombrie – 27 noiembrie 1918)*. Ediție, note și studiu introductiv de Mihai-Octavian Groza, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2015, 245 p.

